

РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ВИЩИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Біда О.А., Савченко О.П. (м. Черкаси)

Сьогодні серед дослідників організації самостійної роботи відсутнє єдине розуміння суті таких понять, як самостійність, самостійна робота студентів, її функції і види. Ґрунтуючись на дослідженнях А.М. Алексюка, Г.Є. Гнигетської, Б.П. Єсіпова, В.А. Козакова, Р.О. Нізамова, П.І. Підкасистого, О.Я. Савченко, Р.С. Семенової, Д.Д. Тетеріної, розглядаємо самостійну роботу студентів як особливу форму навчальної діяльності суб'єкта, у процесі якої студенти оволодівають знаннями і вміннями, а також розвивають такі якості особистості, як самостійність і активність. Як стверджує В.А. Козаков, мета організації самостійної роботи студентів двоєдина: формування самостійності як риси особистості й засвоєння знань, умінь та навичок.

Власний педагогічний досвід дає змогу визначити види самостійної роботи студентів: за і характером керівництва з боку викладача (опосередкована, безпосередня), за ступенем самостійності студентів (низька, середня, висока), за проявом студентами самостійних дій (обов'язкова, бажана), за тривалістю виконання (короткочасна, довготривала), за видами діяльності (навчально-пізнавальна, професійна), за формами організації (фронтальна, групова, індивідуальна), за місцем у навчальному процесі (аудиторна, позааудиторна). Діагностика стану сформованості у студентів навичок самостійної навчальної діяльності дала змогу виявити недостатній рівень попередньої підготовки студентів до здійснення її та розвиток у них основних компонентів навчальної культури, а саме: незнання і раціональних прийомів розумової діяльності, умов їх застосування, невміння працювати зі спеціальною літературою та іншими джерелами інформації, узагальнювати, систематизувати набуті знання, раціонально планувати й використовувати час навчальної праці.

Психологічною умовою успішності самостійної роботи студентів є формування стійкого інтересу до обраної професії і методів оволодіння її особливостями, що залежать від наступних параметрів: взаємини між викладачами і студентами в освітньому процесі; рівень складності завдань для самостійної роботи; залучення студентів у формуючу діяльність майбутньої професії. Як будь-який вид людської діяльності, навчальна і діяльність з психологічної точки зору являє собою процес розв'язування специфічних задач. Відмінність навчальних задач від інших полягає в тому, що їхньою метою є зміна самого суб'єкта, яка полягає в оволодінні визначеними способами дії, а не в зміні предметів, з якими діє суб'єкт. Необхідність у постановці і розв'язанні таких задач виникає перед суб'єктом лише в тому випадку, якщо йому необхідно опанувати такими способами дії, в основі яких лежать узагальнення теоретичного типу.

Друга умова - це методично раціональна організація роботи. Важливо поступово змінювати відносини між студентом і викладачем. Якщо на перших курсах викладачу належить активна творча позиція, то по мірі просування до старших курсів пріоритет потрібно надати спонуканню студента працювати самостійно, активно прагнути до самоосвіти. Виконання завдань самостійної

роботи повинні привчити студентів мислити, аналізувати, враховувати умови, ставити задачі, вирішувати виникаючі проблеми, тобто процес самостійної роботи поступово повинен перетворюватися в творчий. У цьому можуть допомогти нові інформаційні технології.

Третя умова - це забезпечення студента відповідною навчально-методичною літературою. Існуюча ситуація у ВНЗ не дозволяє забезпечити студента необхідною літературою, виданою в центральних видавництвах. З огляду на економічні умови і можливості поліграфічної бази варто рекомендувати в такому випадку перехід на електронні видання лекційних матеріалів викладачів, що уже частково реалізується. Разом з тим, перехід на такий спосіб спілкування зі студентом вимагає розробки й електронного методичного матеріалу.

Самостійна робота першокурсника, розглянута в загальному контексті його самоосвіти, являє собою вищу форму його навчальної діяльності за критерієм саморегуляції і цільової спрямованості; вона може диференціюватися залежно від джерела керування, характеру спонукання та ін. Природно, що проблема формування у студентів-першокурсників уміння вчитися поступово переростає в проблему підвищення навчальної мотивації (особливо внутрішньої мотивації на процес і результат діяльності), виховання інтересу до навчання. При цілеспрямованому формуванні всі спонукання, пов'язані з пізнавальною активністю, стають більш усвідомленими і діючими, підсилюється їх регулююча роль у навчальній діяльності, зростають активність студентів у перебудові мотиваційної сфери. Позитивні мотиваційні зміни, формування інтересу до навчання відбуваються в результаті зміни, удосконалення цілісної особистості студента.

ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗНАТЬ ВЧИТЕЛЯ

Гончаренко С.У. (м. Київ), Кушнір В.А., Кушнір Г.А. (м. Кіровоград)

Метою цієї статті є дослідження деяких аспектів змісту методологічної підготовки вчителя, яка є окремим аспектом більш загальної проблеми - професійної підготовки вчителя. Дослідження є подальшим розвитком ідей, що висвітлені авторами цієї статті в праці [10]. Завдання дослідження полягає в аналізі змісту методологічних знань учителя, виділенні його окремих моментів та в значенні методологічних знань у практичній діяльності вчителя.

Формування в майбутнього вчителя методологічних знань розпочинається із формування поняття методології. Як і багато складних понять, означення поняття методології дається в наукових джерелах неоднозначно, що само собою є проблемою і вимагає самостійного дослідження. Однак, ядро поняття методології виокремлюється у всіх означеннях, що в більшості випадків та приймається за його зміст і застосовується на практиці.

"Методологія - 1) сукупність прийомів дослідження, які застосовуються у певній науці; 2) учіння про метод наукового пізнання і перетворення світу" - так визначається це поняття у філософському словнику [14]. У соціолого-педагогічному словнику за редакцією В.В. Радула наводиться таке визначення: "Методологія (від грец. — спосіб пізнання і навчання, слово) - 1) наука про метод; 2) система найбільш загальних принципів, положень і методів, що становлять основу для певної науки; 3) сукупність прийомів дослідження, застосованих у певній науці" [13]. Можна навести приклади й інших визначень методології. Для нашого дослідження важливо те, що методологія вивчає методи, принципи, підходи, положення як окремо, так і у своїй сукупності, як у загальному філософському плані, так і в плані конкретної науки, як у теоретичному плані, так і в плані практичної діяльності.